

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 81'322.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203648>**Аліна КОРОЛЬОВА,***orcid.org/0000-0001-5841-1716,**студентка V курсу гуманітарного факультету**Національного університету «Запорізька політехніка»
(Запоріжжя, Україна) korolieva.linok.alina98@gmail.com***Ганна КОСТЕНКО,***orcid.org/0000-0003-3496-8354,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри теорії та практики перекладу**Національного університету «Запорізька політехніка»
(Запоріжжя, Україна) kostenko_anna@hotmail.com***РОЛЬ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖА У СТАНОВЛЕННІ ЙОГО ОБРАЗУ
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ ЕМІЛІЇ БРОНТЕ «БУРЕМНИЙ ПЕРЕВАЛ»)**

У статті досліджуються мовленнєві особливості персонажів роману Е. Бронте «Буремний перевал» та їх вплив на розкриття образів героїв цього роману. Основним складником індивідуального стилю будь-якого письменника буде мовна норма, що існує в тій соціальній та демографічній групі, до якої він належить, яка вже потім «обростає» унікальними рисами та відмінними способами вираження думки, які і відрізняють стиль одного автора від стилю іншого. Важливою рисою роману «Буремний перевал» є мовлення персонажа в його розвитку, проте більшість учених у романі цікавлять зовсім інші теми: що авторка намагалася сказати цим романом, що стояло у витоків її творчості, елементи яких напрямів у літературі переплітаються в роботі письменниці. Через це тема ролі мовлення в розвитку персонажа не є достатньо вивченою, що зумовлює актуальність дослідження. Саме завдяки мовленню героїв читач може зрозуміти, хто є ким у романі. Локвуд у своєму мовленні демонструє надмірну ускладненість, вважаючи себе справжнім байронічним героєм. Оповідний стиль Неллі складається з дослівної передачі діалогів інших героїв, адже значна частина її розповіді розгортається у словах власне персонажа. Але коли вона говорить сама за себе, її мова є живою, розмовною й образною завдяки використанню багатьох яскравих і точних образів. Говорячи ж про головних героїв роману, Кетрін-старшу та Хіткліфа, можна встановити, що основною спільною рисою їхнього мовлення є емоційність, їм обом притаманні пристрасті спалахи, проте, якщо в Кетрін вони передаються яскравими порівняннями, прикметниками, дієсловами, то Хіткліф переходить на грубу лексику. Вивчаючи мовлення другорядних персонажів, можна побачити, що мова Гертона Ершино із плином дії в романі показує величезний розвиток, і якщо в перших розділах роману мовлення Гертона рясніє діалектизмами, то в останніх главах, завдяки тому, що за його освіту взялася Кеті, діалектизми з ужитку зникають. Кеті-молодшій, порівнянр з матір'ю, бракує пристрастності та глибини почуттів, що і простежується в її мовленні.

Ключові слова: Емілія Бронте, «Буремний перевал», індивідуальний стиль, мовлення персонажів, стильові засоби.

Alina KOROLOVA,*orcid.org/0000-0001-5841-1716,**Student of the 5th year of the Humanities Department**Zaporizhzhia Polytechnic National University**(Zaporizhzhia, Ukraine) korolieva.linok.alina98@gmail.com***Hanna KOSTENKO,***orcid.org/0000-0003-3496-8354,**Candidate of Philological Sciences,**Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Translation**Zaporizhzhia Polytechnic National University**(Zaporizhzhia, Ukraine) kostenko_anna@hotmail.com*

THE ROLE OF THE CHARACTER'S SPEECH IN CREATING THEIR IMAGE (BASED ON EMILY BRONTE'S "WUTHERIN H HEIGHTS")

The article deals with the speech features of the characters of E. Bronte's "Wuthering Heights" and their influence on the characters' development. The basic component of the individual style of any writer will be the linguistic norm that exists in the social and demographic group they belong to and which then later acquires unique traits and different ways of expressing thoughts that differentiate the style of one author from another. An important feature of "Wuthering Heights" is the characters' speech in its development, but most scholars of the novel are interested in completely different topics: what the author tried to tell with this novel, what the origins of her work are, elements of which literary trends are intertwined in the work of the writer. Thereby, the topic of the role of speech in characters' development is not sufficiently studied, which makes the research urgent. It is through the characters' speech that the reader can understand who is who in the novel. Lockwood in his speech demonstrates an over-complexity, considering himself a true Byronic hero. Nellie's narrative style consists of the literal transmission of other characters' dialogues, because much of her story is unfolded in the character's words. But when she speaks for herself, her language is lively, colloquial, and figurative through the use of many vivid and accurate images. Speaking of the main characters of the novel, Catherine the Elder and Heathcliff, we can establish that the main common feature of their speech is emotionality, they both have passionate outbursts, however, if in Catherine they are transmitted through vivid comparisons, adjectives, verbs, Heathcliff turns to harsh language. Studying the speech of minor characters, we can see that the language of Hareton Earnshaw shows a huge development as the events of the novel unfold, and if in the first part of the novel Hareton's speech is full of dialectisms, in the last chapters, due to the fact that his education was taken by Cathy, dialects of use disappear. Cathy, in comparison to her mother, lacks passion and depth of her feelings, which is evident in her speech.

Key words: Emilia Bronte, "Wuthering Heights", individual style, characters' speech, stylistic devices.

Постановка проблеми. У становленні образу персонажа надзвичайно важливу роль відіграє його мовлення. Яскравим прикладом цього є роман англійської авторки Емілії Бронте «Буремний перевал». У ньому манера мовлення кожного з героїв передає їхні характери та ті зміни, через які вони проходять. Досліджуючи роман, важливо пам'ятати, що «авторська модель світу представляє собою обумовлену авторським задумом певну реалізацію індивідуальної концептуальної картини світу автора» (Підгорна, 2009: 389), яка, тим не менш, визначається поєднанням «суб'єктивних рис, властивих кожному художньому твору як продукту індивідуально-авторської свідомості, і основних інваріантних характеристик світу об'єктивного» (Підгорна, 2010: 116).

Аналіз досліджень. Отже, вивчення тексту певного твору розкриває як інформацію про сучасний йому світ, так і про нього самого. Саме тому сьогодні велика кількість науковців цікавляться творчістю Е. Бронте: М. Маковські розглядав тему інтерпретацій твору Е. Бронте (Macovski, 1987); Л. Пікетт у своїй праці досліджувала елементи готичного роману у творі (Pykett, 1989); Т. Доусон проводив дослідження структури роману (Dawson, 1984); Н. Армстронг намагалася простежити актуальність роботи Е. Бронте для її часу та поза його межами (Armstrong, 1982). Отже, науковців переважно цікавить складність осмислення праці Е. Бронте, її приналежність до певного напрямку в літературі або піджанру роману, актуальність питань, що розкриваються в романі, для певної історичної епохи.

Мета статті – встановити мовленнєві особливості персонажів роману Е. Бронте «Буремний

перевал» та їх вплив на розкриття образів героїв цього твору, адже «авторська мовна модель світу характеризується специфічними саме для цього письменника лексичними та граматичними особливостями, стилістичними засобами» (Підгорна, 2010: 112).

Виклад основного матеріалу. «У багатстві мовного світу відображається розмаїття думок і почуттів людини: що різноманітніший її концептуальний і духовний світ, то багатша мова» (Крупа, 2019: 161). Саме тому важливим складником індивідуального стилю Е. Бронте є та увага, яку вона приділяє мовленню персонажів свого роману. «Вона мінімізує мовну різницю серед її центральних персонажів (якщо не брати до уваги деякі стильові розбіжності), протиставляючи їх майже незрозумілим реченням Джозефа. Різниця в мовленні допомагає простежити важливий поділ серед персонажів» (Хардак, 1963: 103). Так, наприклад, Хіткліф, коли його привезли до Буремного перевалу, говорив: "*Gibberish that no one could understand*" (Brontë, 2002: 24). Ізабелла, яку привели до Перевалу як наречену Хіткліфа, не може зрозуміти невиразну мову хлопчика Гертона. Кеті та Лінтон сміються над вимовою молодого Гертона, яку вони вважають дуже дивною.

На думку М. Маковські (Macovski, 1987), безліч варіантів інтерпретації роману Е. Бронте «Буремний перевал» існує завдяки його новаторській структурі: перші слова в романі належать містеру Локвуду, через що читач може подумати, що саме він є головним персонажем роману, з яким і будуть пов'язані подальші події. Проте він виявляється лише спостерігачем подій, що й порушує

очікуваний перебіг розвитку сюжету. Історію ж Хіткліфа, Ерншо і Лінтонів читач дізнається з переказів Неллі Дін. Таким чином, Локвуд та Неллі постають головними оповідачами роману: читач разом із Локвудом «слухає» історію двох сімей з уст Неллі. Саме тому мовлення обох цих персонажів є досить схожим: їм обом притаманні довгі речення, описи навколишнього світу та велика кількість епітетів. Це зумовлене їхньою роллю оповідачів у романі, мовні засоби, які вони обирають, є оптимальними для передачі максимуму інформації та почуттів. Проте це два окремі персонажі, через чий слова читач може розгледіти те, якими є ці люди насправді.

Саме містер Локвуд задає тон оповідання на початку та моделює перші враження від роману. Уже з перших рядків: *“1801 – I have just returned from a visit to my landlord – the solitary neighbour that I shall be troubled with”* (Brontë, 2002: 6), видно, що найбільш яскравою рисою в його мові є її «літературність». Його речення пишномовні, помпезні та манірні, складні для розуміння через велику кількість епітетів, зворотів, порівнянь, кліше. Варто лише звернути увагу на його внутрішні діалоги із самим собою. *“I never told my love’ vocally; still, if looks have language, the merest idiot might have guessed I was over head and ears <...> And what did I do? I confess it with shame – shrunk icily into myself, like a snail”* (Brontë, 2002: 7). Він стверджує, потім виправдовується, намагається знайти гідне обґрунтування дії іншої людини, ставить запитання і сам же на них відповідає. У виявленні своєї симпатії Локвуд досить банальний і сконцентрований на собі, як, наприклад, в уривку: *“I was thrown into the company of a most fascinating creature: a real goddess in my eyes”* (Brontë, 2002: 7), де саме його висока оцінка робить жінку справжньою богинею. Говорячи про Кеті, він не вважає її самою живою, «дійовою» особою: вона або належить Хіткліфу (варто звернути увагу на присвійний відмінок у вислові *“Heathcliff’s amiable lady”* (Brontë, 2002: 11)), або ж є власністю Гертона, якого Локвуд характеризує як *“favoured possess or of the beneficent fairy”* (Brontë, 2002: 12). Герой надзвичайно сконцентрований на власній особі, що зумовлює велику кількість займенників першої особи однини: *“I do my self the honour of calling as soon as possible after my arrival, to express the hope that I have not inconvenienced you by my perseverance in soliciting the occupation of Thrush cross Grange”* (Brontë, 2002: 6). Мова Локвуда представляє конфлікт між літературним жанром та існуючою реальністю, підкреслює ту

прірву, що існує між його пишними розповідями та побутом «Перевалу».

Мовлення Локвуда часто відзначається штучністю, що можна простежити і в Неллі Дін, розповідям якої часом властива схожість із реченнями Локвуда. Можливо, це тому, що читач отримує розповіді Неллі через переказ Локвуда. Оповідний стиль Неллі складається з дослівної передачі діалогів інших героїв, адже значна частина її розповіді розгортається у словах власне персонажа. Але коли вона говорить сама за себе, її мова є живою, розмовною й образною завдяки використанню багатьох яскравих і точних образів, як, наприклад, у посиланні на історію Хіткліфа: *“It’s a cuckoo’s, sir – I know all about it, except where he was born, and who were his parents, and how he go this money at first. And that Hareton – has been cast out like a unfledged dunnock”* (Brontë, 2002: 23). Метонімія, порівняння, метафори наявні в реченні, проте не перевантажують його, воно залишається легким і не важким для розуміння. Можна сказати, що Неллі володіє двома стилями мовлення: «Її стиль під час розмови з Локвудом майже не відрізняється від тогочасної оповідної прози, а її власне мовлення, з його яскраво вираженим ритмом та простою лексикою, майже не змінюється» (Dawson, 1984: 300). Порівняємо уривки її мовлення: *“I went and opened one of the windows; moved by his perseverance to give him a chance of bestowing on the faded image of his idol one final adieu”* (Brontë, 2002: 97) та *“They are good children, no doubt, and don’t deserve the treatment you receive”* (Brontë, 2002: 29). Перше речення ускладнене, особливо друга його частина, де можна знайти Participle II, герундій, складну і запозичену лексику. Друге ж речення просте та лаконічне, не перевантажене зайвими членами речення та зворотами, адже воно було сказане щиро і без бажання вислужитися перед будь-ким.

У своєму творі Е. Бронте демонструє два варіанти суспільства – раціональний світ з усіма його умовностями, символом якого є Миза Шпаків, і світ бурхливих пристрастей, який символізує сам Буремний перевал. На перший погляд більшість жителів «Перевалу» можуть здатися істотами не від цього світу, особливо це стосується головних героїв. Загальноприйняті норми поведінки, уявлення про мораль, етику, властиві англійському суспільству, не мають влади над ними. Проте, якщо вдивитися глибше, за всіма звірствами, божевіллям та жорстокістю ховаються звичайні люди зі своїми складними характерами.

Одним із головних героїв роману є Хіткліф. Як і його власний образ, мова Хіткліфа неоднорідна,

їй властива варіативність, вона розвивається впродовж усього роману. Його слова в дитинстві описуються як “*gibberish*”, тобто тарабарщина, яку ніхто не міг зрозуміти. Пізніше, прокравшись до Мизи Шпаків, Хіткліф був спійманий Лінтонами, яких він шокував цілою купою прокльонів, про що сам пізніше і розповідає. І хоча коли він повертається із поневірянь світом Неллі описує його голос як “*foreign intone*”, у порівнянні з Локвудом і самою Неллі мова Хіткліфа залишається грубою. Для прикладу візьмемо речення з його діалогу з Локвудом: “*Thrush cross Grange is my own, sir. I should not allow any one to inconvenience me, if I could hinder it – walk in!*” (Brontë, 2002: 6). Речення Хіткліфа короткі, у них мінімальна кількість другорядних членів речення, виражаючи свої думки, він висловлює лише головне; він перебиває свого співбесідника, а потім взагалі переходить на крик, наказуючи заходити.

Цей герой пародіює і насміхається з мовлення інших, особливо Едгара й Ізабелли, яких він зневажає. Презирство Хіткліфа до Едгара яскраво проявляється в цих реченнях: “*Cathy, this lamb of yours threatens like a bull*” (Brontë, 2002: 67), де він використовує *of* і абсолютний присвійний займенник для родового відмінку та порівняння, щоб показати своє презирство; “*It is in danger of splitting its skull against my knuckles*” (Brontë, 2002: 67), де про людину говориться через займенник *it*, що передає ставлення до персонажа ніби як до тварини або взагалі неживого предмета. Мовлення цього персонажа демонструє його схильність використовувати сильне слівце, щоб висловити свої почуття. Проте пізніше, хоча й залишаючись майже неграмотним, він уже говорить і поводить себе манірно та вишукано. А коли розмовляє з Неллі про Кетрін або ж говорить із Кетрін особисто, особливо коли вона перебуває на порозі смерті, його мовлення переповнене емоціями. Одним із моментів, коли читач може побачити цього персонажа більш людяним, стає його відчайдушний плач до привида Кетрін, коли він, благаючи її «прийти», уживає короткі слова та прості фізичні дієслова: “*Come in! Come in! Cathy, do come. Oh do – once more!*” (Brontë, 2002: 19).

Іншим головним персонажем виступає волелюбна Кетрін, егоїстична і дещо розпещена, яка, захворівши фізично і психічно, гине, страждаючи від власного характеру. Як і в Хіткліфа, мова Кетрін теж має варіативність, хоча й не таку велику, як у її коханого, а тон героїні часто владний і зверхній. Мова Кетрін дуже поетична, вона вживає велику кількість дієслів, їх часто більше, ніж інших членів речення: “*All day had been flooding*

with rain; we could not go to church, so Joseph must needs getup a congregation in the garret; and, while Hindley and his wife basked down stairs before a comfortable fire – doing any thing but reading their Bibles, I’ll answer for it – Heathcliff, myself, and the unhappy plough boy were commanded to take our prayer-books, and mount” (Brontë, 2002: 15). Кетрін можна порівняти з Неллі та Локвудом, адже її спосіб розповідати схожий на їхній. Однак, якщо речення Локвуда переповнені пихи, а Неллі часто дає характеристику навколишній дійсності, мова Кетрін якнайкраще передає перебіг подій; її мова, ніби річка, що безперестанно біжить і пливе, вільно і плавно. Незважаючи на те, що речення довге, воно не здається перевантаженим, адже фокус перетікає від одного самостійного факту до іншого, що робить їх майже самостійними короткими реченнями. Таке мовлення нагадує лепет дитини, яка описує все, що знаходиться навколо неї. Зізнання головної героїні роману, якими вона ділиться з Неллі, уважаються одними з найдраматичніших частин у романі: “*Whatever our souls are made of, his and mine are the same; and Linton’s is as different as a moon be am from lightning, or frost from fire*” (Brontë, 2002: 48). У романі також виділяються великими літерами ті слова, на які герої роблять наголос. У своїй відомій фразі “*I AM Heathcliff!*” (Brontë, 2002: 49) Кетрін концентрується на дієслові *am*, яке показує, що головним для неї є саме момент її існування, буття.

У другій частині роману можна спостерігати спад інтенсивності подій, що є результатом втрати одного з романтичних героїв – Кетрін-старшої. На думку Л. Пікетт, ««Буремний перевал» починається як готичний роман, але закінчується як сімейно-побутовий» (Puket, 1989: 76), а Т. Доусон пояснює втрату динаміки сюжету у другій частині роману «його переходом у роман виховання» (Dawson, 1984: 302). Тепер у полі зору читача Кеті та Гертон – прості люди. Головні герої, Хіткліф та Кетрін ніби затьмарюють молодше покоління персонажів; це можна побачити навіть у їхньому мовленні, що особливо яскраво простежується у випадку двох Кетрін. Якщо молодшій Кеті і властивий непокірний характер матері, а її зовнішність є її дзеркальним відображення (за винятком світлого волосся Лінтонів), проте її мові, навіть у моменти її найвищого емоційного напруження не вистачає тієї пристрасті, що була в Кетрін-старшої. Це можна пояснити тим, що Кетрін Ершно – це чисте уособлення бурхливої стихії Буремного перевалу, а Кетрін Лінтон, хоч і схожа на неї ззовні та характером, є вже «розбавленою» версією головної героїні: у її жилах є кров Лінтонів, дух Мизи Шпаків, що додає їй

більшої розсудливості та врівноваженості. Однак у реченні, що належить Кеті Лінтон: *"I'll put my trash away, because you can make me if I refuse <...> But I'll not do anything, though you should wear your tongue out, except what I please!"* (Brontë, 2002: 20), можна простежити властиву Кетрін-старшій експресивність та зверхність. Проте, якщо мовлення представниці старшого покоління більш схоже на поетичне, воно доповнює її образ романтичної героїні, то мова Кеті робить з неї дещо пихату, але досить реальну представницю тогочасної дійсності. Їй не властиві спалахи почуттів (кохання та тривоги), вона радше бунтує та протестує проти встановлених їй правил.

Гертон як переродження Хіткліфа, хоч і проходить схожий шлях здобуття освіченості, але не був покинутий із самого дитинства, тому його перетворення не таке яскраве. Йому вистачає невеликого періоду часу, щоби відновити той рівень володіння мовою, який би від нього очікувався, не будь він приречений на роки знущання Хіткліфа. Якщо в перших розділах роману мовлення Гертона рясніє діалектизмами, то в останніх главах, завдяки тому, що за його освіту взялася Кеті, діалектизми з ужитку зникають. Його мова трансформується від грубих слів і коротких речень: *"Damned – thou saucy witch!"* (Brontë, 2002: 112); *"Tak'!"* (Brontë, 2002: 158); *"Nay"* (Brontë, 2002: 158), до повних, розгорнутих, ускладнених зворотами речень, у яких досі можуть зберігатися відхилення від встановленої норми, проте вони все ж не такі яскраві, як на початку. Наприкінці роману речення, що належать Гертону, можна віднести до когось із персонажів, яким властива вишукана мова: *"Why have I made him angry, by taking your part, then, a hundred times? And that when you sneered at and despised me"* (Brontë, 2002: 178).

Висновки. Основним складником індивідуального стилю будь-якого письменника буде мовна

норма, що існує в тій соціальній та демографічній групі, до якої він належить, яка вже потім «обростає» унікальними рисами та відмінними способами вираження думки, які і відрізняють стиль одного автора від стилю іншого. Майже всім персонажам роману притаманне грамотне мовлення, без помилок та відхилень від установленого стандарту. Такі персонажі, як Гертон та Хіткліф, на початку роману, розмовляючи, припускаються помилок і говорять незрозумілим діалектом. Завдяки такому поділу Е. Бронте проводить соціальну межу між освіченими персонажами та тими, що освіти не мають, підкреслюючи, що саме рівень знання та володіння мовою є тією деталлю, що визначає ставлення до персонажа під час першого знайомства з ним. Проте це лише основа для становлення образів героїв роману: якщо б авторка не додала мовленню кожному з них особливих рис, вони б не були такими яскравими та вражаючими.

Завдяки популярності роману Е. Бронте «Буремний перевал», майстерному використанню стилістичних прийомів, надзвичайно напруженому сюжету та вируючим пристрастям, про нього відомо в багатьох країнах світу. Для ознайомлення із працею письменниці дехто обирає оригінал, проте більшість віддають перевагу перекладу. Через це виникає нагальна потреба в точній, безпомилковій передачі роману за його перекладу іншими мовами. Особливу увагу варто приділяти збереженню стилю мовлення кожного персонажа, адже саме це розкриває ті неперевершені образи, які створила авторка. Українською мовою роман англійської романістики було перекладено чотири рази; часовий проміжок між двома останніми перекладами становить дев'ять років. Такий значний розрив у часі робить актуальним дослідження точності передачі мовленнєвих особливостей персонажів у перекладі роману українською мовою в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 416 с.
2. Підгорна А. Авторська модель світу як одна із форм реалізації індивідуальної концептуальної картини світу (на матеріалі творів сестер Бронте). *Наукові записки*. Серія «Філологічні науки (Мовознавство)». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 81 (3). С. 389–391.
3. Підгорна А. Лінгвістичний аналіз художнього тексту (на матеріалі творів сестер Бронте). *Нова філологія : збірник наукових праць / гол. ред. В. Манакін*. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. № 43. С. 111–116.
4. Хардак Д. Емілія Бронте и ее роман «Грозовой перевал». Пер. с англ. Москва : Прогресс, 1963. 283 с.
5. Armstrong N. Emily Bronte In and Out of Her Time. *Genre*. 1982. № 15. P. 243–246.
6. Brontë E. *Wuthering Heights*. New York : W. W. Norton & Company, 2002. 464 p.
7. Dawson T. The Struggle for Deliverance from the Father: The Structural Principle of *Wuthering Heights*. *Modern Language Review*. Cambridge : Cambridge University Press, 1984. P. 289–304.
8. Glen H. *The Cambridge Companion to the Brontës*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 252 p.
9. Macovski M. *Wuthering Heights and the Rhetoric of Interpretation*. *English Literary History*. 1987. № 2. P. 363–384.
10. Pykett L. Genre and Genre in *Wuthering Heights*: Gothic Plot and Domestic Fiction. London : Macmillan, 1989. P. 71–85.
11. Woolf V. *Collected Essays*. New York : Brace & World, 1967. 192 p.

REFERENCES

1. Krupa M. Lihvistychnyianalizkhudozhnyhotekstu: pidruchnyk [Linguistic analysis of literary text]. Ternopil:Pidruchnyky i posibnyky, 2005. 416 p. [in Ukrainian]
2. Pidhorna A. Avtorska model svitu yak odnaiz form realizatsiiindyvidualnoikontseptualnoikartynysvitu (namaterialitvorivsester Bronte) [The author's model of the world as one of the forms of realizing the individual conceptual picture of the world] // Naukovizapysky. Kirovohrad: RVV KDPU im. V.Vynnychenka, 2009.Vyp.81 (3).P. 389–391. [in Ukrainian]
3. Pidhorna A. Lihvistychnyianalizkhudozhnohotekstu (namaterialitvorivsester Bronte) [Linguistic Analysis of the Artistic Text] // Nova filolohiia: zb. nauk. prats / hol. red. V. M. Manakin. Zaporizhzhia: ZNU, 2010. № 43.P. 111–116. [in Ukrainian]
4. Khardak D. B. Emilia Bronte i yeyo roman «Hrozovoipereval» [per. zanh]. [Emilia Bronte and her novel Wuthering Height][trans. from English.]. M. : Prohress, 1963. 283 p.[in Russian]
5. Armstrong N. Emily Bronte In and Out of Her Time // Genre. 1982. № 15. P. 243–246.
6. Brontë E. Wuthering Heights. N. Y. :W. W. Norton &Company, 2002. 464 p.
7. Dawson T. The Struggle for Deliverance from the Father : The Structural Principle of Wuthering Heights // Modern Language Review. Cambridge : Cambridge University Press, 1984. P. 289–304.
8. Glen H. The Cambridge Companion to the Brontës. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 252 p.
9. Macovski M. S. Wuthering Heights and the Rhetoric of Interpretation // English Literary History. 1987. № 2. P. 363–384.
10. Pykett L. Gendre and Genre in Wuthering Heights : Gothic Plot and Domestic Fiction. L. : Macmillan, 1989. P. 71–85.
11. Woolf V. Collected Essays. N. Y. : Brace & World, 1967. 192 p.